

A francia gyümölcsstermesztés jövőképe

A francia gyümölcsstermesztő gazdák országos szakszervezete (FNPF) éves kongresszusának második napján a kerekasztal-beszélgetés témája a francia gyümölcsstermesztés jövőjének elemzése volt, a vitapartnereket pedig már a választási kampány szellemében választották ki, meghívva a jelentősebb politikai pártok képviselőit. A kormányzó UMP részéről Bernard Reynes (Chateaurenard polgármestere, parlamenti képviselő) érkezett, a Szocialista Pártot (PS) Jacques Bascou (Narbonne polgármestere, parlamenti képviselő), a centrumot szimbolizáló MoDem-et Marc Fesneau képviselte. Az FNPF-től Luc Barbier, Bruno Darnaud, Charlie Gautier, Pascal Clavier és Bruno Dupont vett részt a vitában. A vitaindítót Luc Barbier (FNPF kincstárnok) tartotta az ágazat munkaerő-piaci helyzetéről. Szerinte ma Európában olyan különbségek vannak a bérköltségben, ami már tarthatatlan, amit tovább súlyosbít a francia munkaerő-piaci szabályozás. Tudvalévő, mondta, hogy gyümölcsstermesztésben a munkaerő-igényt az időjárás és a piac együttesen határozza meg, ezt a két tényezőt a gazdák nem tudják előre látni és befolyásolni. A francia jogszabályok szerint a szezonmunkaerő alkalmazásakor előre meg kell határozni, hogy teljes vagy részmunkaidőben akarják alkalmazni. Ha teljes munkaidőben, akkor is ki kell fizetni a heti 35 órára járó munkabért, ha pl. az időjárás miatt alig lehetett dolgozni. A részmunkaerőnél pedig négy nappal előbb tájékoztatni kell a munkavállalót arról, hogy mikor kell dolgoznia – ez a már említett két körülmény miatt lehetetlen. És noha az Európai Unió (pontosabban annak „jogelődje”) annak idején hat, nagyjából azonos gazdasági fejlettségű országgal alakult meg, a berlini fal lebontása után már sokkal inkább egy erőltetett bővítés történt, nagyon különböző gazdasági színvonalon álló országokkal, a legnagyobb problémájuk mégis a német munkaerő-piaci szabályozással van a franciáknak. A szemükben ugyanis ez jelenti a legkirívóbb különbséget a piaci versenyben, aminek a francia mezőgazdaság nagyon komoly szenvedő alanya. Elismerik, hogy a francia politika mindenben „fehérebb akar lenni a fehérnél”, de ez a magatartás csak arra jó, hogy a munkavégzés és a francia gazdaság ellehetetlenüljön és az ország külkereskedelmi mérlege még tovább romoljon.

Bruno Darnaud szerint számos ellentmondás nehezíti a gazdálkodók dolgát a piacon való érvényesülésben, de mindenekelőtt azt nem értik, miért nem teszik lehetővé számukra, hogy az árakról is érdemben tárgyaljanak? És nem érti, hogy amíg Brüsszelt nem érdekli a munkabérköltségben megnyilvánuló hatalmas versenytorzulás, milyen alapon fizeteti vissza a francia termelőkkel egyes támogatásokat jogosulatlan versenylőnyre hivatkozva.

Charlie Gautier szerint a francia szabályozás olyan mértékben értelmetlenül szigorú a munkaerő alkalmazása terén is, ami gyakorlatilag gúzsba köt mindenkit – az egyik példa a spanyol ahol a marokkói munkaerőt emberhez nem méltó körülmények között szállásolják el, a németek grúzokat altatnak konténerekben minden kényelem nélkül, a kifizetett munkabér pedig néhány euró, ez együtt olyan versenyhátrányt jelent a franciáknak, hogy két év múlva nem lesz gyümölcsstermelő gazdaság az országban. De a francia szabályozás minden más területen is csak akadályozza a versenyképesség javítását, míg ugyanezekben a többi uniós tagállamnak nincsenek ilyen problémái. Aberráció például, hogy a francia szabályok megtiltják bizonyos növényvédő szerek használatát, míg semmi nem tiltja a francia fogyasztóknak, hogy az ezekkel a szerekkel kezelt spanyol termékeket vásárolják és fogyasszák. Szerinte csak a választók megnyerését szolgáló politikai demagógiához van bátorság, ahhoz nincs meg a valódi politikai bátorság, hogy a szabályok érdemben megváltozzanak.

Az öntözésről – ami az ország déli vidékein a termelésnek egyre inkább alapvető föltétele – azt mondta, nem arról van szó a víztározók építéséről szóló vitában, hogy új kutak fúrásával a felszín alatti vízkészleteket akarják kiaknázni, csupán a csapadékvíz szeretnék fölfogni és aszályos időszakokra tárolni, de pillanatnyilag ez sem lehetséges.

Pascal Clavier az értékesítési lehetőségeket firtatva azt a kérdést tette föl a három politikai párt képviselőjének, miként lehet szerintük visszaadni a termékek és a gazdálkodás becsületét? Miként lehet tisztességesen visszaosztani a hozzáadott-értéket úgy, hogy abból a termelők is részesüljenek?

A PS színeiben nyilatkozó Jacques Bascou szerint szükség van arra, hogy uniós szinten is legyenek általános érvényű szabályok, legyen európai szintű konvergencia, az eseti nemzeti jogszabály-változtatásokkal, pontszerű intézkedésekkel, könnyítésekkel nem lehet a versenytorzító hatásokat érdemben és hosszú távon kezelni. Megítélése szerint az egy eurós bérköltség-csökkentés egyes ágazatokban szinte semmilyen érdemi hatással nem jár, jobb lett volna egy szélesebb kör által igénybe vehető, valamilyen visszatérítési rendszert bevezetni. A szociális ÁFA alapvetően nem rossz, de nem is csodaszer, de legalább EU-kompatibilis, ám leginkább uniós harmonizációra lenne szükség.

Az értékesítés kapcsán szerinte egyértelmű, hogy szükség van a termelői szervezetekre, megvan ugyan a létjogosultsága a közvetlen értékesítésnek, de a nagykereskedelemmel, az exporttal kapcsolatosan a termelői szervezetekre és a közös, nagybani értékesítésre van szükség, azzal együtt, hogy a zöldség-gyümölcs nagykereskedelemben sokszor teljesen illogikus jelenségekkel lehet találkozni. Szükség van arra, hogy a területi önkormányzatokkal közösen minél hatékonyabban javítsák a zöldségek és gyümölcsök imázsát, pedagógiai programokkal támogassák a mezőgazdaság és a helyi termékek megismerését, megértessék a mezőgazdasági termelés fontosságát a vidék gazdaságában. Változtatni kell azon a helyzeten, amiben a fogyasztó sokszor túlságosan drágának tartja a friss gyümölcsöt és a bevásárlásoknál másodlagos fontosságot tulajdonít neki. Elsősorban nevelési kérdés, hogy a gyerekek – és a jövő fogyasztói – miként tekintenek a friss zöldségre, gyümölcsre és általában véve milyen táplálkozási szokásaik lesznek, hajlandóak lesznek-e vásárlásaiknál előnyben részesíteni a francia termékeket? *(Ezzel egyébként rimel az INTERFEL azon kampányai is, ami elsősorban a gyerekek és a fiatal házaspárok körében akarja népszerűsíteni a gyümölcsfogyasztást azáltal, hogy megpróbálja őket rávezetni az ebben rejlő örömökre.)*

A környezetvédelemmel összefüggésben úgy vélte, a növényvédő-szerek használatával kapcsolatosan nem csak a túlságosan szigorú francia szabályozás, de az uniós előírásokat be nem tartó vagy tartató országok is vétkesek, de tetten érhető a francia állam felelőssége is, amennyiben nem lépett föl más országok szabályellenes gyakorlata ellen. Az öntözést érintve egyetértett azzal, hogy lehetővé kell tenni a csapadékvíz nagyobb arányú visszatartását, és amíg Franciaországban továbbra is a jogszabályi háttérrel megy a vita, a spanyolországi öntözési és vízgazdálkodási műtárgyak megépítését nagyon sok esetben még az unió is támogatta anyagilag. Az Eva Joly (Zöldek) közelmúltbeli, a mezőgazdaság elleni kirohanásai kapcsán neki szegezett termelői kérdés kapcsán elmondta, egyáltalán nem tud ezekkel azonosulni, ha ezt tenné, akkor a Zöldeket képviselné és nem a PS-t. Ezzel együtt nem hiszi, hogy a közvetlen értékesítés megmentené a francia mezőgazdaságot, de a Zöldek által szorgalmazott ökológiai gazdálkodás sem csodaszer. Nem ért egyet a gazdálkodók szélsőséges, a Zöldek részéről hosszú évek óta tartó megbélyegzésével (gátlástalan környezetszennyezők), és szerinte Francois Holland sem vállal közösséget ebben a kérdésben a Zöldekkel.

A fiatal gazdálkodók csak akkor vállalkoznak gyümölcsstermesztőként pályakezdésre, mondta Jacques Bascou, ha az ágazat elég vonzó befektetésnek tűnik a jövőbe. Természetesen szükség van ennek uniós és nemzeti, ha lehetséges regionális és/vagy megyei forrásokból való támogatására, de elengedhetetlen egy olyan kulturális fordulat is a köztudatban, ami visszaadja a gazdálkodói mesterség megbecsülését egyben elismeri azt, hogy napjaink gazdálkodói nagyon komoly szakmai és közgazdasági ismeretanyaggal is kell, hogy bírjanak, ha meg akarnak élni a munkájukból.

A MoDem-et képviselő Marc Fesneau nem vitatta, hogy alapvető versenytorzító hatások vannak Európán belül, és egyetértett az uniós konvergencia szükségességével, aminek megvalósítása szerinte nem lesz egyszerű és rövid folyamat, de legalább ekkora szükség van arra is, hogy megálljon a divergencia növekedése az egyes tagországok között. A társadalombiztosítási rendszer kizárólag munkabér-alapú finanszírozásának részleges ÁFA-alapú finanszírozásával való kiegészítése a MoDem szerint bizonyos kétségeket vet föl, és inkább az egész rendszer finanszírozásának alapos végiggondolását és szükség szerinti átalakítását javasolják. Nagyon nagy szerepe van az önkormányzatoknak is abban, hogy a francia termékek fogyasztása milyen „reklámot” kap azzal, hogy a kávék alapanyag-beszerzéseinél ügyelnek-e arra, hogy a lehetőségek határain belül maradván minél nagyobb arányban francia, helyi termékeket szerezzenek be és ezt a fogyasztókban is tudatosítsák. A fogyasztók részéről pedig olyan tudatos, minimális anyagi áldozattal járó magatartás szükséges, ami a vásárlásoknál a francia árut preferálja annak érdekében, hogy a munkahelyeket meg lehessen tartani.

Az UMP-t képviselő Bernard Reynes – aki a munkabér költségeivel kapcsolatos parlamenti jelentést készítette -, több dolgot javasolt, így például az ÁFA-emelést és a szociális ÁFA bevezetését, a munkabér-terhek csökkentését. Szerinte az ÁFA-emelés lehet az egyik eszköz arra, hogy a szociális és környezetvédelmi dömpinget valahogy fékezze, mert ez ma szinte kezelhetetlen. A legfontosabb azonban a szociális szabályok uniós szintű harmonizálása, mivel Európában jelenleg akár húszszoros különbségek is vannak egy-egy területen, ám ehhez szerinte legalább húsz évre lenne szükség, ennyi ideje viszont, elismeri, nincs a francia kertészeti ágazatnak. Noha Franciaország agrár-külkereskedelme tavaly 11 milliárd eurós többletet mutatott, a zöldség-gyümölcs ágazat egyenlege több milliárdos negatívummal zárt, ami csak súlyosabb lesz, ha nem történik érdemi változás. Véleménye szerint sokkal jobb lett volna, ha a szezonmunkaerő alkalmazásának feltételeit könnyítik tovább, mert azt Brüsszel korábban sem észrevételezte, az állandó munkaerőre vonatkozó könnyítéseket viszont mindenképpen egyeztetni kell Brüsszellel. Szerinte ebben az esetben nem lesz probléma, a jogszabály meghozatala előtt folytattak bizonyos informális egyeztetéseket annak érdekében, hogy ne kövessenek el komoly hibát. Az értékesítés kapcsán szerinte a termelői szervezetnél nincs jobb megoldás, de a termelőknek kell eldönteni, mit is akarnak és meg kell tanulniuk együtt, a közös célok érdekében dolgozni. A közigazgatás részéről pedig érdemi és pozitív hozzáállásra van szükség, mert pillanatnyilag úgy néz ki, *„olyan embereket fizetnek a közigazgatásban, akiknek az a feladatuk, hogy folyamatosan akadályokat gördítsenek a gazdáknak elé”* - mondta. Ezzel kapcsolatosan egy részt vevő agrárminisztériumi alkalmazott megjegyezte, ők csak a politikusok által megalkotott szabályokat hajtják végre, tartatják be, ha nem így tennének, azt joggal kérnék rajtuk számon – tehát „a labda a politikusoknál van”.

Ami a környezetvédelemmel kapcsolatos versenytorzító hatásokat illeti, szerinte a Grenelle-2 már túlzás volt, és számos rendelkezés megalkotása során sokkal nagyobb körültekintésre lett volna szükség, mivel jelen formájukban elsősorban akadályt, és nem előnyt jelentenek – például a mezőgazdaságra nézve.

A kereskedelem kapcsán az a meglátása, hogy a nagy áruházláncok egyáltalán nem törekednek arra, hogy a zöldség-gyümölcs értékesítésben a minőség megkapja a neki járó fontosságot, csak és kizárólag az elérhető nyereség a kizárólagos szempont. Ellenkező esetben nem fordulna elő, hogy a gazdálkodóktól kiválóan csomagolt áru a pultra borítva, ömlesztve várná a (turkáló, válogató) vásárlókat, az ezzel járó gyors és elkerülhetetlen minőségromlással együtt.

Szerinte a társadalomnak morális felelőssége van abban, hogy a fiatal gazdálkodó megtalálja-e számítását a gazdálkodói tevékenységben, vagy sem – pillanatnyilag nem csak az

adminisztrációs feltételek nehezek, de problémás a szükséges termőföld biztosítása is, mivel ugyan elméletben van elegendő föld és a szomszédos országoknál kedvezőbb áron, ám a mögöttes spekulációs szándékok sok projektet meghiúsítanak. Az is tény viszont, hogy a francia mezőgazdaság a jelenlegi gazdálkodói korfa mellett nem sokáig tartható fenn, így mindenképpen gyors és érdemi változásokra van szükség.

Az FNPF kongresszuson bemutatták azt a három fiatal gazdálkodót, akik a gyümölcsstermesztési pályakezdési projektek között meghirdetett tavalyi verseny díjazottjai voltak. A „pályakezdés díjai” névre hallgató programra a pályakezdő fiatal gazdák nevezhetnek három kategóriában (pl. a legjobb üzleti fogással vagy a leginnovatívabb agronómiai megoldással), minden évben más és más területen. 2011-ben a gyümölcsstermesztés volt a célterület, a díjakat a tavaly szeptemberi szántóversenyen, Nicolas Sarkozy köztársasági elnök jelenlétében adták át. A díjazottak közül ketten tudtak részt venni a kongresszuson, egyikük mezőgazdasághoz nem kötődő családi környezetből érkezett a pályára, míg a másik gazdálkodók gyerekeként választotta a szakmát. Mindketten úgy vélték, nem bánták meg a választásukat és újra belevágnának, de azt tanácsolják, mindenki kétszeresen is gondolja meg, mielőtt belevág egy ilyen vállalkozásba, mivel ha nem lesz elégedett, az végig kísérni fogja a későbbi életében. A fiatal gazdálkodók által összefogott program elérhető a www.trophees-installation.com honlapon.

Somogyi Norbert mezőgazdasági és TÉT-attasé, Párizs